

Loge Deugd & IJver in Harlingen

225 jaar blik op de toekomst

Door Ale Ypma, lid van de loge Deugd en IJver

We schrijven 2023. Met 225 jaar geschiedenis, is de Loge Deugd en IJver in Harlingen met zekerheid de oudste vereniging in deze Friese havenstad. De leden vierden met elkaar onlangs een bescheiden feestje. De sfeer onder de broeders is gemoedelijk en hartelijk. Een rustpunt op de dinsdagavond, in een tijd van woelige baren waarbij de golven soms dreigend lijken te beuken op een samenleving die verandert. Ook hier en nu is verandering van alle tijden.

De broeders blijven de Loge trouw en komen vrijwel wekelijks naar het logegebouw, het oudste gebouw in de binnenstad. Om te luisteren, om er even uit te zijn. Naast de reguliere banden met broeders van de loge Willem Frederik uit Den Helder, wordt de werkgroep ook onder de aandacht gebracht van de loges in de Noordelijke regio. Visiteuren nemen dan ook met regelmaat de hamer en beitel ter hand om deel te nemen aan de arbeid in de Harlinger loge.

De Harlinger loge nr 27 telde ooit ongeveer 60 leden. Maar dat was rond 1880. Tegenwoordig schommelt het ledental tussen de 20 en 30 leden. De sfeer en opkomst tijdens de comparities en open loges zijn zonder twijfel goed te noemen. Bestuur en leden van Deugd en IJver richten zich in dit jubileumjaar met verschillende activiteiten vooral naar buiten en naar de toekomst. Open bijeenkomsten voor belangstellenden en lezingen dragen de boodschap uit dat de Vrijmetselarij een moderne werkwijze is in de zoektocht naar antwoorden op levensvragen. De overtuiging overheerst dat de Vrijmetselarij en dus ook de Harlinger loge, de samenleving een heldere methode weet te bieden in een tijd die ook om bezinning vraagt. 'Saevis tranquillius in undis'; rustig te midden van de woelige baren. Deze lijfspreuk van Willem van Oranje en koning Willem 1 past als een jas voor de loge gevestigd in de enige zeehaven die Friesland rijk is.

Verzet uit Leeuwarden

De start van de loge in 1798 was al niet vanzelfsprekend. Zeker niet voor het bestuur van de toen nog enige Friese loge de Friesche Trouw in Leeuwarden. In de aanloop naar de ontwikkeling van de Harlinger loge in de roerige tijden aan het einde van de Bataafse Republiek, werkte een aantal broeders in Harlingen al volgens de uitgangspunten van de Vrijmetselarij. Echter, de noodzakelijke constitutiebrief van het hoofdbestuur ontbrak nog. En juist daarom maakte 'Leeuwarden' bezwaar tegen de werkzaamheden in Harlingen. Het is niet uitgesloten dat juist vanwege het verzet van de Friesche Trouw dat het hoofdbestuur besloot om de Harlingers de constitutiebrief te verlenen.

Uit oude geschriften is nog terug te halen dat op 30 januari 1798 de vrijmetselaarsloge Deugd & IJver in Harlingen werd geïnstalleerd. Inmiddels dus 225 jaar geleden. Al valt op die leeftijd van 225 jaar wel wat af te dingen. Want in 1818 zag het toenmalige bestuur zich genoodzaakt de lichten te doven, wegens te weinig leden. Saillant detail is wel dat de relatie met de Friesche Trouw dusdanig was hersteld dat de Harlingers verschillende attributen uit de Tempel, zoals het tableau, bij de Leeuwarders in bewaring gaven. De lichten vlammen pas weer op in 1865, waarna de loge Deugd en IJver een forse groei van het ledental doormaakt.

Deugd en IJver heeft vaker met tegenslagen te kampen gehad. Zoals elke loge in de Tweede Wereldoorlog de deuren noodgedwongen moest sluiten, trof Deugd en IJver toen geen ander lot. De bezetter haalde tijdens de oorlog een forse streep door het werk van de Harlinger Vrijmetselarij. Alle voorwerpen, documenten en archiefstukken werden in beslag genomen en ook het pand aan de rand van de binnenstad, werd door de Duitsers geconfisqueerd. In 1946 pakte 'Harlingen' de draad weer op, maar het onderkomen bleef lang verstoord. De huisvesting van Deugd en IJver kenmerkte zich ook door een aantal omzwervingen door de binnenstad van Harlingen. Van een cafépand aan de Zuiderhaven, een onderkomen in de Harmonie en onderdak in het pand dat in Harlingen bekend staat als 'het Stootershuis'. Stooters waren stuivers waarmee het pand ooit was aangekocht. De aanzienlijk hoge kosten van de reparatie van het dak dwong de broeders om te zien naar weer een andere huisvesting. In 1973 werd voor slechts drieduizend gulden het bouwval aan de Lanen 28 in de binnenstad aangekocht. Het geringe bedrag geeft wel aan in welke deplorabele staat het oudste pand van Harlingen zich bevond. Er was nog een aanvullend bedrag van 130 duizend gulden voor nodig om het pand het aanzien te geven en het onderdak te bieden dat nodig was om de maçonnieke arbeid voort te zetten. Vrijwel geen enkele hoek, kozijn of muur in het pand was haaks. De kubiek in de werkplaats vormde vrijwel de enige uitzondering daarop.

200 jaar

Het rode pand met de goud vergulde aartsengel Michael in de gevelsteen, heeft een indrukwekkende geschiedenis. Van woning en winkel tot zelfs een hoerenkast. Die laatstgenoemde functie laat zich gemakkelijk verklaren door de aanwezigheid van een zeehaven en de stad waar ooit de Friese admiraliteit was gevestigd. Lanen 28 is een indrukwekkend pand vol balken en binten en voorzien van dikke opgemetselde muren die wijselijk er het stilzwijgen toe doen over wat hen gedurende de eeuwen ter ore is gekomen.

In een boekje van de loge uitgegeven ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van Deugd en IJver in 1998 staat: "De aanwezigheid van een eigen tempel is een belangrijke voorwaarde voor het verwerven van nieuwe leden dat nu met grote ijver wordt opgepakt. Tevens zet de voorzittend meester Zaadnoordijk de leden aan tot het leveren van gedegen bouwstukken. Het gaat de loge voor de wind en in 1980 wordt overgegaan tot wekelijkse bijeenkomsten. De loge knoopt steeds meer contacten aan met loges elders in Friesland en in Nederland of daarbuiten".

Geschiedenis herhaalt zich

De huidige voorzittend meester is Piet Allersma. "Om de loge gezond te houden, in de 19^e eeuw, was de broederschap toen zeer sterk naar buiten gericht. Het is nu, anno 2023 niet anders." "Die 225 jaar, die staat wat ons betreft. Daarom vinden we het een bijzonder feit om bij stil te staan, Het is vooral ook een moment om vooruit te kijken, naar een gezonde toekomst voor onze Loge." Op de 31 januari van dit jaar werd het jubileumjaar intern met een bescheiden feestje voor leden en partners ingeluid. Een klein comité is volop bezig met het ontwikkelen van activiteiten voor dit jaar. Het accent ervan zal vooral gericht zijn naar buiten, in een poging de Loge niet alleen meer zichtbaar te maken, maar ook nieuwe leden te werven.

Oude eik

Allersma komt met een opvallende en tegelijk veelzeggende vergelijking en treffende symboliek. Hij vergelijkt de Harlinger loge met een eik. "Een eik, kan wel honderden jaren oud worden. Elk jaar opnieuw brengt de boom nieuwe vruchten voort en verschijnen er nieuwe bladeren en takken aan die boom. Menige storm, kou en hitte heeft hij, diepgeworteld, door de jaren en eeuwen

doorstaan. De eik zie ik als symbool voor onze Harlinger loge Deugd en IJver. Zoals die oude boom, is ook de loge stevig verankerd in de Harlinger samenleving, en omgeving. Jaar op jaar levert de eik steeds weer nieuwe vruchten, bladeren en takken op. Nooit slaat hij een jaartje over. Evenals die eik staat de Harlinger loge er ook nu nog. Weliswaar lijken de stam en de takken wat grijzer, maar het nieuwe blad is telkens weer fris en groen. Is dat voor de vrijmetselarij anders? Ik denk van niet. Gedwongen aangepast of vrijwillig, gaat ook de Vrijmetselarij met zijn tijd mee. Een tijd die zo heel anders is dan 225 jaar geleden of zelfs 50 jaar geleden. De tijden veranderen. De vrijmetselarij en haar logeleden bewegen daarin mee. Als de takken van de boom in de wind. Maar die stam, die dikke robuuste stam, die staat. Stevig geworteld biedt hij ook houvast aan zijn vele takken en bladerdak. Voor de loge zou je dat kunnen vertalen in een stevig fundament van waarden en normen. Niet ouderwets, beslist niet, maar door de jaren beproefd en passend in deze tijd. Het zijn juist die fundamenten en waarden die we naar buiten moeten brengen. Dat is ons unique selling point.”, vindt Allersma.

In een samenleving waar de polarisatie de overhand lijkt te krijgen, zijn de bijeenkomsten vaak een oase van tradities en rust. “We horen dat ook met regelmaat terug van onze leden”, vertelt de voorzittend meester. Een van de meest karaktervolle eigenschappen die de Vrijmetselarij in zijn algemeenheid kenmerkt is dat de leden zoeken naar wat hen verbindt en niet naar wat hen uit elkaar drijft. Een duidelijk voorbeeld daarvan is dat gesprekken in de Loge niet gaan over geloofsovertuigingen en ook niet over politieke zaken. Omdat het juist die onderwerpen bevat die onnodige verschillen blootleggen en mensen vaak verder van elkaar doet verwijderen. “Juist nu, nu we die verschillen zo scherp en hard terugzien in de samenleving, waarvan ook wij deel uitmaken, is de Vrijmetselarij een geweldig antwoord.”

Allersma: “Een mooi voorbeeld van die combinatie van traditie en rust zie je in onze wekelijkse ontmoetingen. In ons werk en het dagelijks leven zijn we gewend te discussiëren en de ander van ons gelijk te overtuigen. Soms ook nog met stemverheffing. In onze comparities zoals wij ze noemen, gaat het er gewoonlijk heel anders aan toe. Natuurlijk zijn we in Harlingen ook geen heiligen en glijden we zo nu en dan best eens uit. Niets menselijks is ons vreemd. Maar gelukkig kunnen we ook dan weer terugvallen op onze basis. Normen en waarden hebben dan een letterlijk fundamentele betekenis en zijn beslist niet oubollig.”

Jubileumjaar 2023

In het komende jaar worden meerdere activiteiten door de Harlinger Loge Deugd & IJver georganiseerd. Open dagen, lezingen, open bijeenkomsten en dergelijke worden met regelmaat georganiseerd en aangekondigd. Allersma: “Een bijzondere viering van ons jubileum hebben we ook samen met onze broeders uit de vele andere loges hier in het Noorden. En ja, ook verwachten we daar onze broeders van de Friesche Trouw met wie we al jarenlang een uitstekende relatie hebben. Omdat we ons met elkaar verbonden voelen.”